

Tėvams apie vaikų saugumą internete

Svarbiausi patarimai

- Aptarkite su savo vaiku, kokia informacija laikoma asmeniška: elektroninio pašto adresas, namų adresas, mobilaus ir namų telefonų numeriai, mokyklos pavadinimas ir klasė, būreliai ir jų lankymo laikas, nuotraukos ir vaizdo įrašai, kuriuose matomi patys vaikai, jų šeima ar draugai. Turėdamas šią informaciją pašalinis žmogus gali susidėlioti gana vientisą vaiko aplinkos ir gyvenimo vaizdą, o tai gali būti pavojinga. Pasitarkite su vaiku, kokie dar dalykai yra asmeniškai Jūsų šeimoje.
- Padėkite vaikams suprasti, kad jie jokiais aplinkybėmis neturėtų atskleisti asmeninės informacijos interneto draugams, kurių dar nėra matę "gyvai", kurių Jūs nepažįstate ir dar nesate sutikę.
- Įspėkite savo vaikus, kad gerai pagalvotų apie informaciją ir nuotraukas, kuria jie dalinasi savo asmeniniuose profiliuose socialiniuose tinkluose. Padėkite jiems suprasti, kad nuo tada, kai nuotraukos patenka į internetą, jos gali būti ne tik peržiūrimos, bet taip pat - redaguojamos ir platinamos. Padėkite vaikui sureguliuoti privatumo nustatymus socialiniuose tinkluose, kad šie duomenys būtų prieinami tik tiems žmonėms, kurie nekelia pavojaus.
- Padėkite vaikams suprasti, kad internetas nėra "kita tikrovė" ar "virtuali realybė". Tai vieša erdvė, kurioje būtina apgalvoti savo elgesį ir neįsitraukti į rizikingą ar smurtinę veiklą. Patyčios, priekabiavimas, užgauliojimas, paslapčių išdavimas, apkalbos, gąsdinimas – yra netoleruotinos ir gatvėje, ir mokykloje, ir internete. Paskatinkite vaiką pasisakyti Jums ir prašyti pagalbos, jei koks nors kitų žmonių elgesys internete jį trikdo, jei jis nuo jo kenčia. Šie dalykai yra tikri ir rimti. Dėl jų galima ir reikia padėti.
- Sutarkite, kad vaikas neatsakys į grąšinančius ar gąsdinančius laiškus, bet jų neištrynęs papasakos Jums. Turėdami šiuos laiškus galėsite kartu kreiptis pagalbos. Jis taip pat neturėtų atsakyti į nepažįstamų žmonių laiškus ir neatidaryti prie jų prisegtų priedų, nes juose gali būti virusų, netinkamų nuotraukų ar vaizdo įrašų. Nelikite abejingas, jei vaikas pasakoja apie internete skriaudžiamą savo bendraamžį.
- Pamokykite vaiką tikrinti internete randamą informaciją, ypač jei ji susijusi su sveikata, valgymo patarimais, vaistų vartojimu, svaigalais. Padėkite suprasti, kad ne viskas, kas rašoma internete, yra tiesa. Kartu galite peržiūrėti informaciją, kuri vaikui svarbi, atsižvelgdami ar ji publikuojama privataus asmens ar organizacijos tinklapyje, ar tinklapis turi oficialų logotipą, ar jis skirtas pagalbai ar produktų pardavimui ir kt. Mokykite atskirti reklamą nuo pagalbai skirtos informacijos. Jei vaikas gauna daug elektroninių šiukšlių (spam) į savo pašto dėžute, pamokykite jas filtruoti, paskatinkite į jas neatsakyti ir nepasitikėti jų turiniu.
- Papasakokite vaikui, kad pasitaiko žmonių, kurie apgaudinėja ir apsimeta kitais internete, todėl nėra saugu susitikti su niekad nematytu žmogumi gatvėje, net jei jis elgiasi labai draugiškai. Sutarkite, kad, jei Jūsų vaikas susiras draugų internete, Jūs palydėsite vaiką į pirmąjį susitikimą ar pasimatymą, kad galėtumėte susipažinti su nauju draugu, persimesti su juo keletu draugiškų sakinių. Svarbu, kad vaikas Jus matytų ne kaip "prievaizdą", bet kaip besirūpinantį, draugišką suaugusįjį,

kuriuo gali pasitikėti.

- Domėkitės savo vaiku ir jo patirtimi internete, svarbu, kad jis žinotų, jog niekuomet nėra vėlu papasakoti Jums, kas jam atsitiko internete, kas kelia nerimą.
- Nedrauskiate savo vaikui naudotis internetu. Internetas – vienas iš labai svarbių žmonijos atradimų. Tai įrankis padedantis mokytis, šviestis ir tobulėti. Suprantama, kad pradžioje vaikai daug laiko praleidžia internete žaisdami, bet vėliau jie turės įgūdžius naudotis internetu mokymosi, studijų, darbo tikslais. Verčiau aptarkite internete esančius pavojus ir taisykles, kurios padės būti saugiais. Leiskite suprasti, kad Jums įdomu ir svarbu, ką vaikas sužino ir atranda internete. Paskatinkite jį pasidalinti jo mėgstamais puslapiais su Jumis.
- Sutarkite dėl laiko, kurį vaikas praleidžia internete. Pasakykite, kad Jums rūpi, jog vaikas gyventų įvairiapusį gyvenimą. T.y. pasilikėtų laiko kitoms veikloms ir malonumams, kurias mėgsta bei pareigoms, kurias privalo atlikti. Atkreipkite vaiko dėmesį, jei matote, kad jis atrodo neišsimiegojęs ar nespėja pavalgyti dėl ilgo laiko prie kompiuterio. Įvairios įdomios veiklos gali labai įtraukti, todėl vaikas ne visuomet gali suvaldyti dienvakšę pats.
- Jei turite galimybę, pastatykite kompiuterį visiems šeimos nariams matomoje namų vietoje. Jei Jūs galite pažvelgti pro langą ir matyti ar kieme saugus Jūsų vaikas, turėtumėte pasilikti tokia galimybę ir kompiuterio atveju. Ši taisyklė nėra tinkama paaugliams. Jei paauglys turi asmeninį kompiuterį, Jūs turėtumėte gerbti jo privatumą. Neturėtumėte skaityti savo vaiko ar paauglio asmeninių elektroninių laiškų, dienoraščių ar užrašų knygelių, jei jis veda jas kompiuteryje.
- Jei Jūsų vaikas atrodo prislėgtas, liūdnas, pavargęs, neišsimiegojęs ir Jūs teiraujatės apie jo rūpesčius, paklauskite ne tik apie draugus ir mokyklą, bet ir apie kompiuterį bei internetą. Daugeliui vaikų jie yra tapę labai svarbia gyvenimo dalimi, kurioje pasitaiko sunkumų.
- Jei jaudinatės, kad nežinote, kas yra pokalbių kambarys (chat), blogas (blog), forumas (forum), socialinis tinklas (social network), "feisbukas" (facebook), "tviteris" (twitter), "jūtūbas" (youtube), "saundklaudas" (soundcloud), ar "flikras" (flickr) – nenuleiskite tylomis ir paprašykite vaiko, kad jis Jums papasakotų ir parodytų. Jei Jums svarbu perprasti internetinės veiklos, kurią mėgsta vaikai ir paaugliai, sritis - visus atsakymus galite rasti pasinaudoję paieškos sistemomis ir savo kolegų žiniomis. Būtent taip į jas įsitraukė ir apie jas sužinojo Jūsų vaikai.
- Susipažinkite su vaikams skirta šio straipsnio versija, duokite ją perskaityti savo vaikams. Pastarasis straipsnis turi glaustą 10 punktų santrauką, kurią galite pasikabinti visiems šeimos nariams matomoje vietoje - pvz., virtuvėje ant šaldytuvo ar prie kompiuterio. Aptarkite su vaiku straipsniuose išsakytus pastebėjimus. Paskatinkite vaiką išsakyti savo nuomonę. Galbūt jis pasiūlys keisti kai kurias taisykles ir pridės naujų. Tą patį galite daryti ir Jūs. Galite pasidomėti, kas apie internetinį saugumą rašoma pačiame internete.

[Linkime Jums sėkmės!](#)

Parengta pagal:

<http://www.thinkuknow.co.uk/Parents/InternetSafety/>

Parengė: Vytis Valantinas